

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 330

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.27-16>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

ANALYSIS OF THE LABOR MARKET OF UKRAINE AND EUROPEAN UNION COUNTRIES

Борданова Л.С.

кандидат економічних наук, старший викладач,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8159-3909>

Рощина Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2035-8846>

Наверська В.В.

студентка,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7531-1119>

Bordanova Lyudmila

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Roshchina Nadezhda

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Naverska Valeria

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Основною метою статті є проведення аналізу статистичних показників ринку праці в гендерному розрізі і порівняння результатів України з даними середніх показників країн Європейського Союзу. Визначено загальні тенденції змін показників упродовж п'яти років для рівня зайнятості та рівня безробіття населення України та Європи. Розглянуто статистичні показники у вікових групах, окремо для рівня зайнятості та рівня безробіття для молоді у віці 15–24 років та населення працездатного віку в межах 15–64 років. Проведено окремий аналіз змін залежно від розподілу населення за віковими групами та статтю. На основі цих даних визначено динаміку змін і чинників, що вплинули на них. Представлено співставлення рівня безробіття в Україні та кожній із 28 країн Європейського Союзу. Статистичні показники взяті станом на 2019 р. Здійснено аналіз результатів та визначено стабільність і тенденції змін на ринку праці цих країн.

Ключові слова: аналіз, ринок праці, рівень зайнятості, рівень безробіття, статистика, порівняння показників.

Основной целью статьи является проведение анализа статистических показателей рынка труда в гендерном разрезе и сравнение показателей Украины с данными показателями стран Европейского Союза. Представлены общие тенденции изменений показателей уровня занятости и уровня безрабо-

тиці населення України і Європи в течение пяти лет. Рассмотрены статистические показатели в возрастных группах, отдельно для уровня занятости и уровня безработицы для молодежи в возрасте 15–24 лет и населения трудоспособного возраста в пределах 15–64 лет. Проведен отдельный анализ изменений в зависимости от распределения населения по возрастным группам и полу. На основе этих данных определена динамика изменений и факторов, повлиявших на них. Сопоставлен уровень безработицы в Украине и в каждой из 28 стран Европейского Союза. Статистические показатели взяты по состоянию на 2019 г. Осуществлен анализ результатов и определены стабильность и тенденции изменений на рынке труда этих стран.

Ключевые слова: анализ, рынок труда, уровень занятости, уровень безработицы, статистика, сравнение показателей.

The main factors of the labor market that affect not only the economic but also the political situation in different countries are the level of employment and unemployment. The relevance of the analysis of labor market indicators is indisputable. Because based on its results prediction and further plans of development of the labor market of the countries are built. The main content of this article is to analyze the statistical indicators of the labor market in the gender context and compare the results of Ukraine with the data of the average indication of the European Union. It makes it possible to determine the level of economic development of Ukraine in comparison with the countries of the European Union. Gender delimitation of indicators indicates the socio-economic situation of the population. The article identifies the general trends of changes in indicators over five years for the level of employment and unemployment in Ukraine and Europe. The author considers statistical indicators in age groups, separately for the level of employment and unemployment for young people aged 15–24, and the working-age population in the range of 15–64. Indicators indicate different levels of activity of the populace of countries depending on belonging to the relevant age categories. A separate analysis of changes in indications for sundry age groups by sex. Based on these data, the dynamics of changes and factors influencing them are determined. Separately, the author compares the unemployment rate for the population of Ukraine and the countries of the European Union. The figures shown are not average European statistic data, but indicators for each country separately. The statistical indicators areas of 2019. The collected data revealed trends and changes in the labor market in many countries, which is of great importance for the further development of these countries. A steady decline in unemployment indicates an increase in the stock market. This article will be useful for international economists; students studying economics, statistics, international relations, human resources management; as well as for people involved in the analysis of statistics.

Key words: analysis, the labor market, employment rate, the unemployment rate, statistics, comparison of indicators.

Постановка проблеми. Ринок праці є невід'ємною частиною економічної системи, оскільки саме на ринку праці відбувається формування, розподіл та відтворення робочої сили. Нині, коли одним із вирішальних чинників розвитку будь-якої економіки стає людський капітал, питання ефективного функціонування ринку праці набувають дедалі більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вивчення ринку праці України, його стану та можливостей розвитку досліджували такі видатні науковці, як Л.С. Будякова, А.В. Кашепов, О.А. Колот, О.Ю. Кратт, А.М. Лісогор, А.С. Малчинов, С.С. Сулакшин, В.П. Супян, О.В. Фінагіна, Ю.Б. Чернявська, М.В. Шаленко та ін.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження змін на ринку праці, виявлення тенденцій зміни рівня зайнятості та безробіття залежно від гендерного та вікового розподілу населення методом аналізу і порівняння статистичних показників України та країн ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах трансформації та структурної перебудови економіки України особливої актуальності набуває розвиток ринку праці як інституту, який регулює зайнятість і забезпечує соціальну стабільність у країні.

«Поняття «ринок праці» – одне з дискусійних питань у вітчизняній науці», – вважають економісти А.В. Кашепов, С.С. Сулакшин, А.С. Малчинов. Вони розглядають ринок у широкому розумінні як систему суспільних відносин, соціальних норм та інститутів, що забезпечують на основі дотримання загальноприйнятих прав і свобод людини формування, обмін за ціною, визначеною співвідношенням попиту і пропозиції, та використання робочої сили. Згідно з вузьким визначенням, ринок праці – це сфера, в якій протистоять один одному, з одного боку, особи, що шукають роботу, у тому числі безробітні, з іншого – працедавці, що мають незайняті робочі місця на підприємствах, в організаціях, між якими укладено трудові договори, визначається рівень заробітної плати [1, с. 18–19].

А.М. Колот у монографії «Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання» характеризує ринок праці як найскладніший елемент ринкової економіки [2, с. 184].

О.А. Кратт та О.Ю. Будякова у статті «Гносеологія поняття «ринок праці» зазначили, що ринок праці може бути поданий як універсальний механізм розвитку людства, демонструючий надіндивідуальний порядок соціального буття, закономірності якого неможливо пояс-

нити, ґрунтуючись на розумінні індивідуальностей суб'єктів, представлених на цьому ринку, або суті відносин між ними [3, с. 34].

Л.С. Лісогор стверджує, що формування, функціонування і розвиток ринку праці як невід'ємного структурного елемента загально-економічного ринкового механізму підпорядковані загальним законам та тенденціям розвитку ринкової економіки [4, с. 9].

Ю.Б. Чернявська вважає, що купити чи продати на ринку праці можна і послуги робочої сили, тобто право на тимчасове розпорядження трудовим потенціалом [5, с. 157].

М.В. Шаленко стверджує, що ринок праці – це особливий, властивий товарно-грошовим відносинам спосіб їх включення в економічну систему [6, с. 12].

О.В. Фінагіна ринок праці визначає або як соціально-економічну форму руху трудових ресурсів, відповідну ринковій економіці, або як спосіб організації трудової діяльності, умови якої залежать від купівлі-продажу товару «робоча сила» за критерієм найбільшої ефективності [7, с. 127].

В.П. Супян вважає, що ринок робочої сили – «важлива і багатопланова сфера економічного і соціально-економічного життя суспільства. Тут виявляється один з етапів відтворювального процесу – продаж робочої сили капіталу – й отримує ринкову оцінку її вартості» [8, с. 22–23].

У даній статті аналізуються показники ринку праці в гендерному розрізі і порівнюються результати України з даними середніх показників країн Європейського Союзу за період 2015–2019 рр. Показники рівня зайнятості вітчизняного ринку праці є стабільно висхідними, зростання рівня зайнятості серед чоловіків України пропорційне зростанню показників ЄС; аналогічна ситуація і для зростання рівня зайнятості серед жінок.

Загальні показники статистичних даних України перевищують показники країн ЄС у середньому на 3%, що свідчить про високий рівень зайнятості в країні та можливість подальшого економічного розвитку, але така ситуація розкриває й деякі проблеми. Україна має вищі показники через те, що людям старшого віку доводиться працювати, щоб забезпечити своє існування. Розглянемо показники рівня зайнятості населення у віці 15–64 років в Україні та країнах Європейського Союзу за статтю.

За даного рівня зайнятості ми простежимо поступове зростання усіх показників. Хоча показники країн ЄС мають дещо вищі темпи зростання, ніж українські. Це можна побачити, дослідивши лінії трендів за п'ять років. Розрив у показниках становить приблизно 5% для жінок і 6,9% – для чоловіків. Для гендерного розділу розрив становить приблизно 10%.

Ми бачимо значне перевищення показників Європи над Україною, причому обох статей. Зростання рівня зайнятості серед чоловіків країн ЄС у віці 15–24 років проходить надзвичайно стабільно: за п'ять років показники зросли на 2,9%. Майже така сама ситуація розвитку зайнятості і серед жіночої частини населення: за п'ять років показники зросли на 2,5%.

Темпи зростання рівня зайнятості серед чоловіків України ще швидші, зафіксовано зростання на 3%. А от серед жінок за п'ять років хоча і простежується зростання на 2%, але за лінією тренда можна простежити менш стрімкі зміни.

Такі показники, можливо, зумовлюються тим, що для молоді у країнах ЄС з їх фаховою вищою освітою, зосередженням на основних для спеціальності предметах учбовий тиждень або навантаження значно нижче за показники України (наприклад, у Польщі студенти деяких вишів учаться лише 3–4 дні на тиждень, а

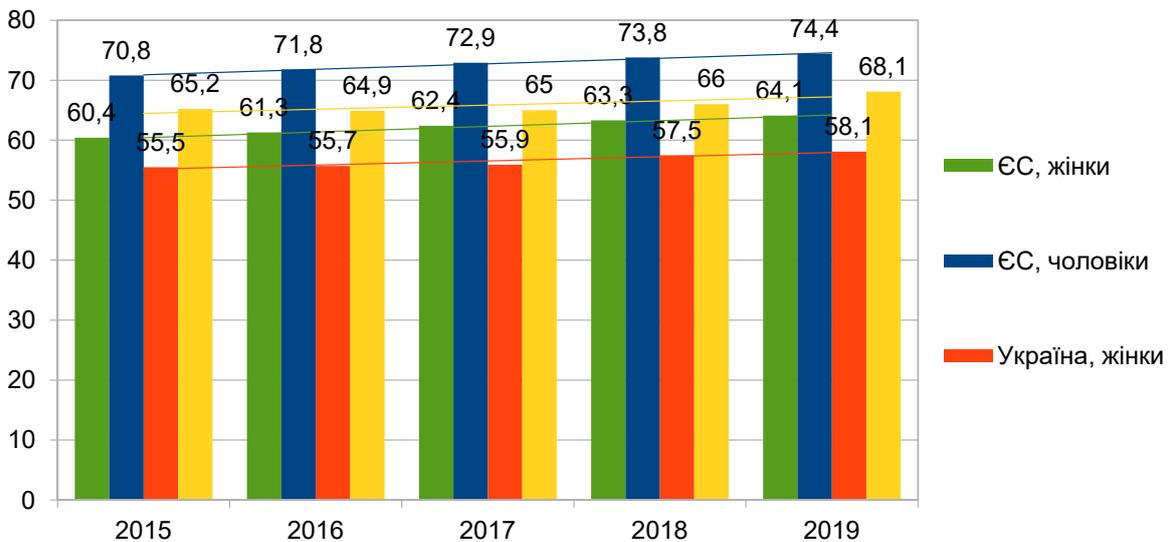

Рис. 1. Рівень зайнятості за статтю у віці 15–64 років в Україні та ЄС

Джерело: побудовано авторами за [9; 10; 13]

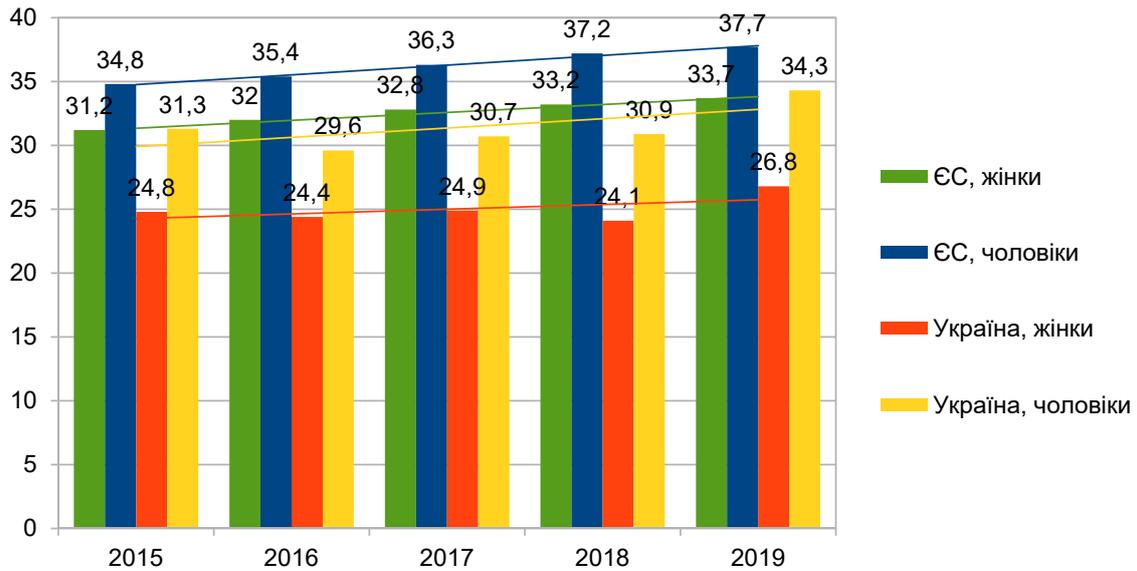

Рис. 2. Рівень зайнятості населення у віці 15–24 років в Україні та країнах Європейського Союзу за статтю

Джерело: побудовано авторами за [9; 10]

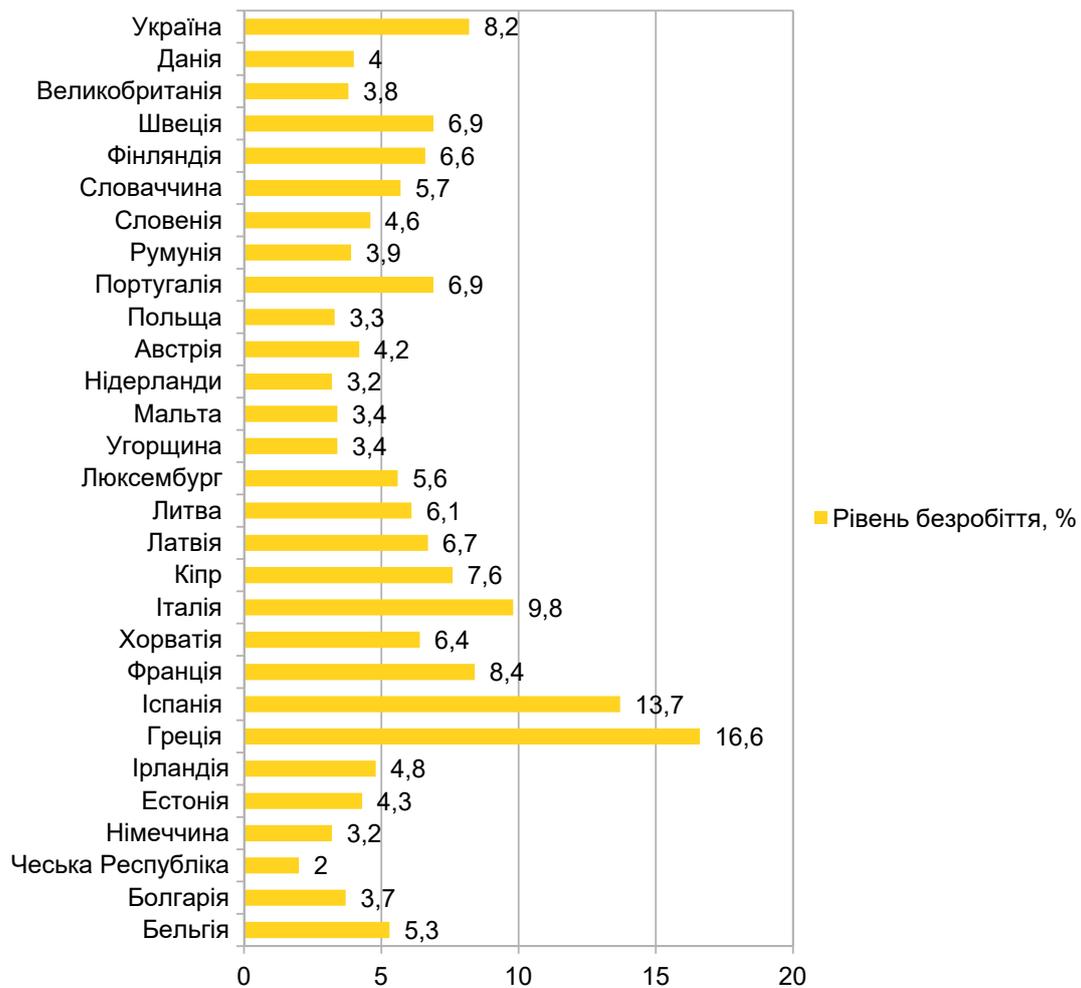

Рис. 3. Рівень безробіття населення в Україні та країнах Європейського Союзу (28 країн) у 2019 р., %

Джерело: побудовано авторами за [12]

не 5–6), де студенти вивчають дисципліни «розгорнуто». Тому молодь Європи має значно більше шансів на пошук роботи.

Серед країн ЄС найнижчий рівень безробіття виявився в Чехії (2%), Німеччині (3,2%), Нідерландах (3,2%). Наприклад, у Чехії кількість відкритих вакансій у 1,5 рази перевищує кількість безробітних [12].

Найвищий рівень безробіття, як і раніше, в Греції (16,6%) та Іспанії (13,7%), третє місце посідає Італія (9,8%). Зниження безробіття зафіксовано в 21 державі ЄС. У Греції за рік цей показник знизився з 18,5% до 16,6%, у Болгарії – з 4,7% до 3,7%, у Хорватії – з 7,3% до 6,4%. Перераховані країни стали рекордсменами зі зниження безробіття. У деяких країнах ситуація дещо погіршилася: на Кіпрі – із 7,4% до 7,6%, у Словенії – із 4,4% до 4,6%, у Португалії – із 6,6% до 6,9%, у Литві – із 5,8% до 6,1%, у Швеції – із 6,5% до 6,9% і Люксембурзі – із 5,2% до 5,6% [12].

Показники рівня безробіття в Україні значно перевищують середні показники країн Європейського Союзу, що пояснюється станом економіки та політикою нашої країни. Україна потребує уваги з боку держави задля зменшення рівня безробіття.

Бачимо ситуацію у гендерному розрізі для України та країн ЄС. У Європейському Союзі простежується дуже планомірне скорочення рівня безробіття серед чоловіків у віці 15–64 років. Це вказує на налагоджену систему політики країн ЄС. Для жіночого безробіття ситуація аналогічна, з деякими відхиленнями упродовж п'яти років, але зі збереженням тенденції скорочення

рівня безробіття. Тренд європейських показників майже повністю співпадає.

Для України тенденції значно відрізняються від Європи. Показники безробіття серед жінок у віці 15–64 років за п'ять років мали мінімальні зміни, простежується спад і з 2018 р. – зростання, але у цілому показники залишилися незмінними. Для чоловіків дані кардинально відрізняються. У період 2015–2017 рр. простежується досить стрімке зростання рівня безробіття, а вже з 2017 р. спостерігається ще більш стрімке скорочення показників.

Хоча показники України та країн ЄС мали невелику різницю між собою у 2015 р., вони мали значний розрив у 2017 р. На кінець 2019 р. розрив скоротився, проте все ще постає різниця у майже 2%.

Серед молоді до 25 років середній рівень безробіття по ЄС становив 14,1% від працездатного населення. Загальна кількість безробітних серед молоді до 25 років – 3,16 млн осіб. Найнижчий показник у Чехії (4,3%), Німеччині (5,8%) і Нідерландах (6,7%), а найвищий – у Греції (35,6%), Іспанії (30%) та Італії (28,9%) [12].

Рівень безробіття в країнах Європейського Союзу скорочуються рівномірно для обох статей (показники безробіття серед жінок та чоловіків ЄС майже однакові). Для України ж характерні статистичні коливання. Проаналізувавши ці показники і розглянувши лінії тренду, можна виявити, що рівень безробіття серед чоловіків в Україні скорочується набагато стрімкіше за рівень жіночого безробіття у віці до 25 років.

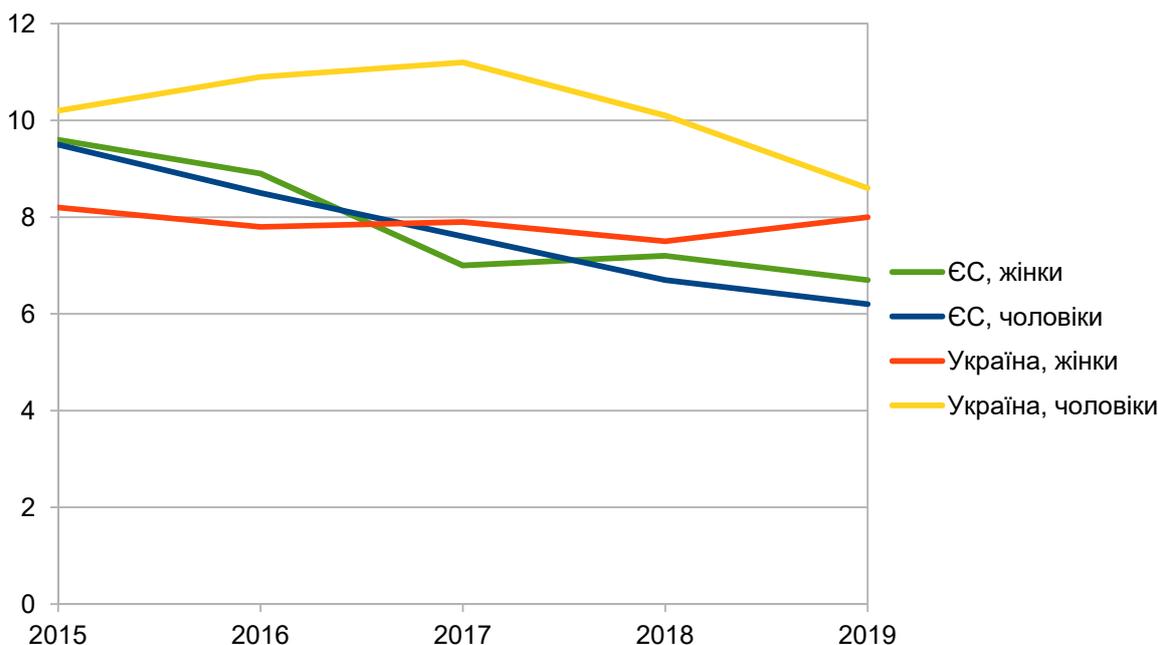

Рис. 4. Рівень безробіття населення у віці 15–64 років в Україні та країнах Європейського Союзу за статтю, %

Джерело: побудовано авторами за [13]

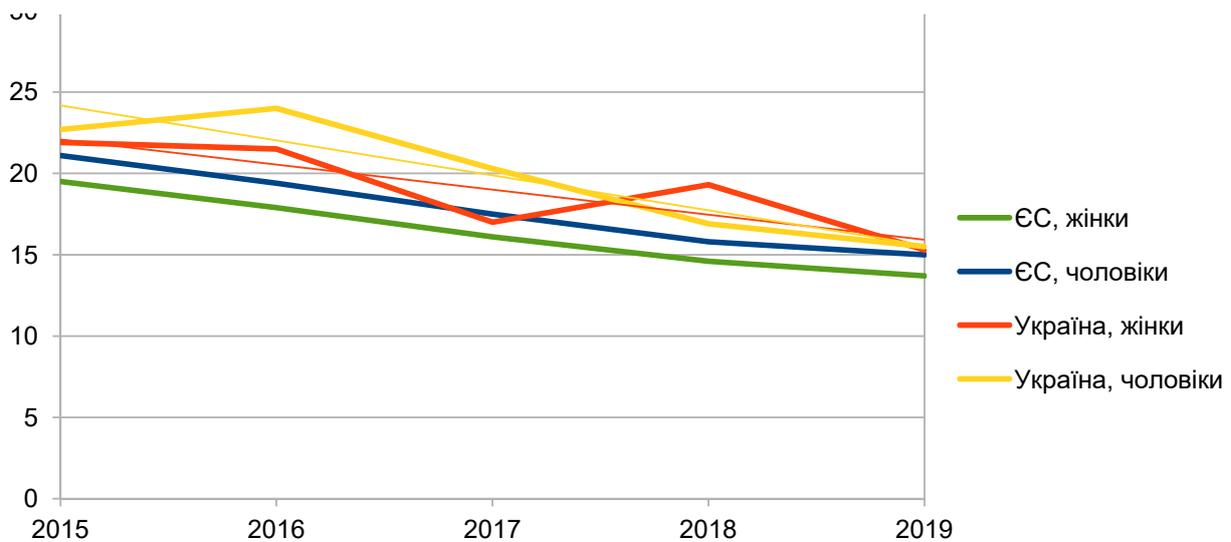

Рис. 5. Рівень безробіття населення у віці 15–24 років в Україні та країнах Європейського Союзу за статтю, %

Джерело: побудовано авторами за [13]

Показники безробіття у 2019 р. наглядно вказують на досягнення відповідності показників безробіття в Україні (серед жінок та чоловіків до 25 років) із показниками молоді країн ЄС.

За таких даних Україна повинна впроваджувати стабілізуючі заходи для зниження рівня безробіття в помірних темпах (без високих коливань значень із року в рік).

Висновки. Хоча Україна за показниками рівня зайнятості у вікових групах 15–64 та 15–24 років й має значний розрив із показниками статистичних даних країн Європейського Союзу на їхню користь, але темпи розвитку майже однакові. Тобто зростання рівня зайнятості і в Україні, і в Європі в середньому однакове, що свідчить про стабільне функціонування політики зайнятості у цих вікових групах.

Але якщо розглядати ситуацію у цілому, не обмежуючись верхнім віком, динаміка показників змінюється. У загальній статистиці показники зайнятості населення України за гендерним розподілом переважають показники Європи, що свідчить про значний відсоток працюючого населення старшого віку.

Щодо рівня безробіття, то у віковій групі 15–64 років показники безробіття країн ЄС стабільно скорочуються, проте в Україні рівень жіночого безробіття залишається майже незмінним, а рівень безробіття чоловіків хоча і знижується, але існує досить великий розрив у 2,4% з показниками Європи. Серед молоді (15–24 років) ситуація дещо інша: рівень безробіття падає планомірно для обох сторін.

Рівень безробіття у цілому в Європі стабільно скорочується на відміну від українських показників, де рівень жіночого безробіття залишився майже незмінним, а чоловічого за п'ять років коливався з тенденцією до зниження.

Між показниками безробіття в Україні та країнах ЄС пролягає досить чуттєвий розрив (чоловіки – 2,9%, жінки – 1,3%). Але зберігається стабільний темп зниження рівня безробіття порівняно із середньоєвропейським за умови, що Україна посідає п'яте місце з високого рівня безробіття з-поміж 29 країн (після Греції, Іспанії, Італії та Франції). Тому Україна у цілому має всі шанси до наближення до середньоєвропейського рівня ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кашепов А.В., Сулакшин С.С., Малчинов А.С. Рынок труда: проблемы и решения : монография. Москва : Научный эксперт, 2008. 232 с.
2. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 230 с.
3. Кратт О.А., Будякова О.Ю. Гносеологія поняття «ринку праці». *Економіка промисловості*. 2007. № 3(38). С. 32–36.
4. Лісогор Л.С. Формування ринку праці в Україні. Київ, 2003. 296 с.
5. Чернявська Ю.Б. Теоретико-методологічні аспекти дослідження ринку праці. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. Вип. 12(67). С. 155–158.
6. Шаленко М.В. Рынок занятости в концепции региональной организации трудовых ресурсов / препр. Киев, 1990. 38 с.

7. Фінагіна О.В. Ринкова трансформацій в регіоні: особливості розвитку та діагностування : монографія / НАН України ; Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2005. 228 с.
8. Супян В.П. Наемный труд в США на новом этапе НТР: качественная эволюция и проблемы использования. Москва, 1990. С. 22–23.
9. Державна служба статистики України : вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.11.2020).
10. Eurostat/ Employment rates by sex, age and citizenship (%) : вебсайт. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table?lang=en (дата звернення: 15.11.2020).
11. Unemployment rates by sex, age and citizenship (%) : вебсайт. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_ergan (дата звернення: 18.11.2020).
12. Уровень безработицы в странах Европы ЕС: итоги 2019 : вебсайт. URL: <https://ultramodern-home.ru/2020/02/uroven-bezraboticy-v-stranax-evropy-es-itogi-2019/> (дата звернення: 14.11.2020).
13. Робоча сила України – 2019 : статистичний збірник / Державна служба статистики України.
14. Державний центр зайнятості : вебсайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2020).
15. Журнал «Кадровик.уа» : вебсайт. URL: <https://www.kadrovik.ua/> (дата звернення: 20.11.2020).

REFERENCES:

1. Kashepov A.V., Sulakshyn S.S., Malchinov A.S. (2008) *Rynok truda: problemy i resheniya* [Labour market: problems and decisions]. Moscow: Nauchnyi expert. (in Russian)
2. Kolot A. M. (2005) *Socialno-trudovi vidnosyny: teoriya i praktyka regulyuvannya* [Social and labor relations: theory and practice of regulation]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
3. Kratt O.A., Budiakova O.Yu. (2007) Gnoseologiya ponyattya «rynok praci» [Epistemology of the concept of «labor market»]. *Industrial economics*, vol. 3, no. 38, pp. 32–36.
4. Lisohor L.S. (2003) *Formuvania rynku praci v Ukraini* [Formation of labour market in Ukraine]. Kyiv. (in Ukrainian)
5. Chernyavska Yu. B. (2006) Teoretyko-metodologichni aspekty doslidzhennya rynku praci [Theoretical and methodological aspects of labor market research]. *Formation of market relations in Ukraine*, vol. 12, no. 67, pp. 155–158.
6. Shalenko M.V. (1990) *Rynok zanyatosti v kontsentsii regionalnoi organizatsii trudovykh resursov* [Employment market in the concept of regional organisation of labour resources]. Kyiv. (in Russian)
7. Finagina O.V. (2005) *Rynkova transformatsiya v regioni: osoblyvosti rozvytku ta diagnostuvannya* [Market transformation in the region: peculiarities of development and diagnostics]. Donetsk: LLC «Yugo-Vostok». (in Ukrainian)
8. Supian V.P. (1990) *Naemnyi trud v SShA na novom etape NTR: kachestvennaya evolyutsia i problemy ispolzovaniya* [Wage labor in the USA at a new stage of scientific and technological revolution: qualitative evolution and problems of use]. Moscow. (in Russian)
9. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 14 November 2020).
10. Eurostat: Employment rates by sex, age and citizenship (%). Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table?lang=en (accessed 15 November 2020).
11. Eurostat: Unemployment rates by sex, age and citizenship (%). Available at: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_ergan (accessed 18 November 2020).
12. Unemployment rate in Europe EU: results of 2019. Available at: <https://ultramodern-home.ru/2020/02/uroven-bezraboticy-v-stranax-evropy-es-itogi-2019/> (accessed 14 November 2020).
13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) *Robocha syla Ukrainy 2019* [Labor force of Ukraine 2019].
14. Derzhavny centr zaynatosti. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/> (accessed 20 November 2020).
15. Ghurnal «KADROVIK.UA». Available at: <https://www.kadrovik.ua/> (accessed 20 November 2020).